

Κομματοκρατία και Ελληνικό Πολιτικό Σύστημα

Διονύσιος Τσιριγώτης, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, e-mail: dtsirigo@unipi.gr

Περίληψη

Το αξονικό ερώτημα και ταυτόχρονα το διηνεκές πρόβλημα στην ιστορική διαχρονία του νεοελληνικού κράτους συνέχεται με την απουσία μιας συγκροτημένης πρότασης εσωτερικής – εξωτερικής πολιτικής για την πλήρωση των στοιχειωδών αναγκών της ελλαδικής κοινωνίας και του εξωελλαδικού έθνους. Με αριστοτελικούς όρους μιλώντας, το ερώτημα αποκρυσταλλώνεται στο γιατί οι μετέχοντες της πολιτικής κοινωνίας δεν κοινωνούν του συμφέροντος. Η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα είναι διπλή: Από τη μια πλευρά, προτάσσονται οι φορείς της πολιτικής εξουσίας και ελέγχονται για το εάν και σε ποιο βαθμό προάγουν την ευδαιμονία και επιδιώκουν την ύψιστη αυτάρκεια για την κοινωνία τους. Από την άλλη πλευρά, διερευνώνται τα συστατικά στοιχεία της κοινωνικής και πολιτικής δομής υπό το μέτρο των τεσσάρων Πλατωνικών αρχών που την καθιστούν ενάρτητη-σωφροσύνη, ανδρεία, σοφία και δικαιοσύνη.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Ελλάδα, κοινωνία, κομματοκρατία, πολιτική

Partitocracy and the Greek Political System

Dionysios Tsirigotis, Assistant Professor, Department of International and European Studies, School of Economics, Business and European Studies, University of Piraeus

Abstract

The axial question and at the same time the perpetual problem in the historical time diachronicity of the modern Greek state continues with the absence of a coherent domestic and foreign policy proposal to fulfill the elementary needs of the Greek society and the nation outside Greece. In Aristotelian terms, the question crystalizes as to why the participants of political society do not commune the national interest. The answer to this question is twofold: On the one hand, the actors of political power are nominated and tested for whether and to what extent they promote happiness and seek the highest self-sufficiency for their society. On the other hand, the constituent elements of the social and political structure are explored under the measure of the four Platonic principles that make it virtuous – prudence, valor, wisdom and justice.

KEYWORDS: Greece; Society; Partitocracy; Policy

1. Εισαγωγή

Αναδιφώντας στην ιστορική διαδρομή του νεοελληνικού κράτους, ένα στοιχείο, ειδοποιό και προσδιοριστικό, αναδεικνύεται σε διαρκή σταθερά και αέναο πρόβλημα του ενδοκρατικού κοινωνικοπολιτικού συστήματος. Πρόκειται για την απουσία μιας συγκροτημένης πρότασης εσωτερικής – εξωτερικής πολιτικής για την πλήρωση των στοιχειωδών αναγκών της ελλαδικής κοινωνίας και του εξωελλαδικού έθνους. Με αριστοτελικούς όρους μιλώντας, το ελληνικό πρόβλημα αποκρυσταλλώνεται στο γιατί οι μετέχοντες της πολιτικής δεν κοινωνούν του συμφέροντος.

Η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα είναι διττή και συνέχεται με την ποιότητα των φορέων της πολιτικής εξουσίας –«*κατ' άρετην διαφέροντες*», οι ενάρετοι δηλαδή, που επιδεικνύουν σωφροσύνη, ανδρεία, σοφία και αποδίδουν δικαιοσύνη (Πλάτων, Πολιτεία 427e10) και το συμφέρον το οποίο υπηρετούν –ευδαιμονία–αυτάρκεια για την κοινωνία τους (Πολιτικά 1293b και 1307a9). Ως εκ τούτου, δεν είναι απορίας άξιο το γεγονός ότι η Ελλάδα για ακόμη μία φορά (μετά από την περίοδο 1898 – 1978), τίθεται σε καθεστώς διεθνούς οικονομικού ελέγχου – επιτροπείας, εφόσον οι μετέχοντες της πολιτικής κοινωνίας δεν άρχουν με βάση το κοινό συμφέρον. Αντίθετα, κυβερνούν με γνώμονα το ιδιοτελές συμφέρον, προσβλέποντας στην κατοχή του κράτους, μέσω της νομής του δημόσιου πλούτου για την εξυπηρέτηση μικροπολιτικών σκοπών. Η «*κωλλετοκρατία*»–κομματοκρατία, δηλαδή η αναγόρευση της πολιτικής λειτουργίας σε άθλημα κατάκτησης–ιδιοποίησης (Κοντογιώργης, 2007:745) του κράτους για την ικανοποίηση ιδιοτελών–μικροπολιτικών στόχων, αναδεικνύεται σε παθογένεια του ενδοκρατικού κοινωνικοπολιτικού συστήματος. Η παθολογία αυτή εκκινά κατά την περίοδο της Οθωμανοκρατίας, με τις περιπτώσεις αυτονόμησης της πολιτικής εξουσίας της προεστικής τάξης από τα κοινά, και κορυφώνεται με τη δολοφονία του πρώτου Έλληνα κυβερνήτη, Ιωάννη Καποδίστρια. Απόληξη της εξέλιξης αυτής είναι η «*άλωση*» των κοινωνικοπολιτικών δομών από τους φορείς του προυχοντισμού–κοτζαμπαδισμού και ο παραμερισμός–εξοβελισμός της εξωελλαδικής αστικής τάξης από το ελλαδικό κράτος. Οι όροι που συνώθησαν στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ηγεμονία των εντολοδόχων της πολιτικής λειτουργίας, αν και αναπτύσσονται εμβρυακά κατά την περίοδο της Οθωμανοκρατίας, θεμελιώνονται και γιγαντώνονται κατά την περίοδο της Βαυαροκρατίας–βασιλείας του Όθωνα. Με την εισαγωγή του νεοελληνικού κράτους στον νεωτερικό κανόνα, αναφύονται οι ικανές και αναγκαίες συνθήκες για την ιδιοποίηση της πολιτικής από τους κομματικούς σχηματισμούς μέσω της αυτονόμησής τους από την πολιτική κοινωνία και την μετάθεση της τελευταίας στην περιοχή της ιδιωτείας¹.

Υπό το πρίσμα της ανωτέρω προβληματικής θα επιχειρήσουμε να περιγράψουμε και να ερμηνεύσουμε τα αίτια–αιτιατά του φαινομένου της κομματοκρατίας (Κοντογιώργης, 2007:689–713). Αναλυτικότερα, το μεθοδολογικό σχήμα της μελέτης μας οριοθετείται εντός του ενδοκρατικού πλαισίου διαμόρφωσης–εφαρμογής της πολιτικής σε συνάρτηση με την διαλεκτική της σχέση με την κοινωνία πολιτών και το μέτρο επιρροής των φορέων της πολιτικής εξουσίας. Με διαφορετικά λόγια, το πεδίο της έρευνας συντίθεται στη σχέση εντολέα–εντολοδόχου και ευρύτερα στη διασύνδεση του πολιτικού με το κοινωνικό γεγονός. Για να γίνει ευρύτερα κατανοητή η εξέλιξη αυτή κρίνεται σκόπιμη η ανάλυση του περιεχομένου της νεωτερικής έννοιας της δημοκρατίας, η οποία εξισώνεται–εξομοιώνεται με την ύπαρξη και λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτικού συστήματος². Το γεγονός

¹Στο σημείο αυτό οφείλουμε να επισημάνουμε, ότι εκφάνσεις της συγκεκριμένης προβληματικής–ιδιοποίησης της πολιτικής εξουσίας, εντοπίζονται και κατά την περίοδο της Οθωμανοκρατίας, στις περιπτώσεις εκείνες που συνεχονται με την εξουσιαστική αυτονόμηση της προυχοντικής–προεστικής τάξης μέσω της αποδυνάμωσης «*των ερεισμάτων πολιτικής αυτονομίας του κοινοτικού πληθυσμού*». Αναλυτικότερα, βλ. Κοντογιώργης, 1982:260, 299–304.

²Η κλασική έννοια της δημοκρατίας «*ως συνολικό διακύβευμα της ελευθερίας*», προεπιτάσσει την ολοκληρωτική αυτοκαθοριστική δυνατότητα του ατόμου (του μη άρχεσθαι υπό μηδενός, Αριστοτέλης Πολιτικά, 1317β) ως πολίτη–μέλους, δηλαδή, της κοινωνίας. Ως πολιτικό σύστημα, η δημοκρατία

αυτό εγείρει μια σειρά διλλημάτων–προβλημάτων τόσο σε αναφορά με την συνολική άρθρωση της πολιτείας, όσο και ως προς το μέτρο της πολιτικής της αποτελεσματικότητας.

Εκκινώντας από την αφηγηρική ανάγνωση του πολιτικού γινομένου της νεωτερικότητας, ως προς την έννοια της δημοκρατίας, δύναται να αποκρυσταλλωθεί η κατάλυση της θεμελιακής της ιδιοσυστάσις (δηλαδή, η οργάνωση των πολιτών σε δήμο για την άσκηση εξουσίας–αυτοκυβέρνηση), με απότοκο την ιδιοποίηση της πολιτικής εξουσίας/κράτους από τις πολιτικές δυνάμεις/κόμματα. Αναλυτικότερα, η νεωτερική έννοια της δημοκρατίας ταυτίζεται με το κοινοβουλευτικό πολιτικό σύστημα, αναγνωρίζοντας την ύπαρξη–λειτουργία των πολιτικών κομμάτων ως τον θεμελιώδη–αποκλειστικό θεσμό για την ανάληψη και άσκηση της πολιτικής εξουσίας. Κατά τούτο, η σύμμιξη της πολιτικής με το κομματικό φαινόμενο, όχι μόνο διαστρεβλώνει τον εννοιολογικό προσδιορισμό και τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της δημοκρατίας, εξισώνοντάς την με την έννοια της αντιπροσώπευσης, αλλά κυρίως με το να νομιμοποιεί τα πολιτικά κόμματα σε μοναδικούς και αποκλειστικούς φορείς της πολιτικής λειτουργίας, συνωθεί στην «*πολιτική ηγεμονία του κομματικού κατεστημένου*» (Κοντογιώργης, 2012:21) μέσω της ιδιοποίησης του κράτους και του δημόσιου πλούτου.

Πώς ορίζονται, όμως, και είναι τα προσδιοριστικά χαρακτηριστικά μιας ομάδας υποκειμένων για να αναγνωρισθεί ως πολιτικό κόμμα (Δαφνής, 1961:7); Σύμφωνα με το γράμμα της ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας, στα προσδιοριστικά κριτήρια που ανάγουν μια ομάδα υποκειμένων σε πολιτικό κόμμα εγγράφονται η οργανωτική δομή, το ευδιάκριτο ιδεολογικό πλαίσιο, η λαϊκή νομιμοποίηση/υποστήριξη, η άσκηση ελαχίστων κανονιστικών λειτουργιών–εκλογική καμπάνια, επιλογή υποψηφίων, κ.ά. Ως εκ τούτου, τα «*κόμματα είναι οργανώσεις που, εν ονόματι της προώθησης της ιδεολογικά φορτισμένης πολιτικής τους πρότασης (προγράμματος), προσπαθούν να αποσπάσουν τη λαϊκή συγκατάνευση (εκδηλούμενη, κυρίως, με εκλογές), ώστε να καταλάβουν την εξουσία ή, τουλάχιστον, να συμβάλουν στη διαμόρφωση των γενικών προσανατολισμών της*» (Διαμαντόπουλος, 1993:61).

Με όχημα τον αξονικό στόχο των πολιτικών ομάδων συμφερόντων για την κατάληψη της εξουσίας και τη «*διασφάλιση δημοσίων αξιωμάτων στα μέλη τους*», το ερώτημα που τίθεται προς εξέταση στις αμέσως επόμενες γραμμές είναι, εάν η ύπαρξη των κομμάτων συνιστά «*μια κακοτυχία*» για το ελληνικό έθνος ασυμβίβαστη με το συλλογικό–δημόσιο συμφέρον (Petrooulos, 1985:13). Το γεγονός ότι εξ υπαρχής η προεστική ολιγαρχία θα αναγνώσει την πολιτική ως αποκλειστικό και προνομιακό πεδίο δράσης της, για την επίλυση των ιδιοτελών προβλημάτων της και συνάμα ως μέσο παρεμπόδισης της οιασδήποτε συμμετοχής της ελληνικής εξωελλαδικής αστικής τάξης στην Ελληνική πολιτεία, συνηγορεί στην καταφατική μας απάντηση.

2.Μακροϊστορική επισκόπηση του κομματικού φαινομένου στο νεοελληνικό κράτος

Ποια είναι, όμως, η χρονική αφηγηρία εμφάνισης του κομματικού φαινομένου στην νεότερη Ελλάδα και ποιες οι θεμελιώδεις–γενεσιουργές του αιτίες; Αν και το σύνολο των μελετών γύρω από την χρονική εμφάνιση των πολιτικών κομμάτων στον ελλαδικό χώρο είναι εξαιρετικά αμφίσημο, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τα πρώτα

προϋποθέτει την μεταβίβαση της καθολικής πολιτικής αρμοδιότητας στον δήμο–κοινωνία, ο οποίος επενδύεται το πολιτικό σύστημα για να την ασκήσει. Συναφώς, η σχέση κοινωνίας–πολιτικής είναι αδιαμεσολάβητη, χωρίς δηλαδή κάποια εξουσιαστική διαφοροποίηση, με συνέπεια η δημοκρατία να απολήγει στην «*απόρριψη της εξουσίας*», εφόσον η τελευταία «*όπου συντρέχει, απομειώνει ανάλογα την ελευθερία*» (Κοντογιώργης, 2007:763).

σημεία ύπαρξής τους περί τα μέσα της περιόδου της ελληνικής παλιγγενεσίας (Δαφνής, 1961:20, 26, 51). Τα πρώτα αυτά «ξενικά κόμματα» μορφοποιήθηκαν κατά την Καποδιστριακή περίοδο και ολοκλήρωσαν τον βίο τους, με την έξωση του Όθωνα από την Ελλάδα το 1862 (Petrooulos, 1985:11). Τα προσδιοριστικά τους χαρακτηριστικά νοηματοδοούνται από τις εσωτερικές διαιρέσεις της ελλαδικής κοινωνίας (τόσο κατά την επαναστατική όσο και την μετέπειτα περίοδο) και ακολουθούν κοινωνικοοικονομικές, γεωγραφικές και πολιτισμικές διαφοροποιήσεις. Οι πρώτες αναδεικνύονται στην αντιπαράθεση του πολιτικού και στρατιωτικού στοιχείου, οπλαρχηγοί και γαιοκτήμονες-προεστοί. Οι δεύτερες καταδεικνύουν το τοπικιστικό στοιχείο, το οποίο συνοδεύεται με την εξαρτησιακή τους λογική. Συγκεκριμένα, τα τρία ξενικά κόμματα θα χωροθετηθούν στα τρία γεωγραφικά τμήματα του επαναστατημένου ελλαδικού ελληνισμού. Οι νησιώτες θα συγκροτήσουν το Αγγλικό κόμμα, ενώ στην περιοχή της Ρούμελης θα κυριαρχήσει το Γαλλικό και στην Πελοπόννησο το Ρωσικό.

Ακολουθεί η περίοδος των «προσωπικών κομμάτων», (1862-1909), όπου χαρακτηρίζεται από τη συγκρότηση δύο μεγάλων κομματικών σχηματισμών –πεδινοί και ορεινοί– παράλληλα με τη δημιουργία πολλών μικρών κομματικών σχηματισμών. Σημείο καμψής στην περίοδο αυτή είναι ο πόλεμος του 1897 και τα παρεπόμενα του κινήματος στο Γουδί με την εισαγωγή της εξελλαδικής αστικής τάξης στην πολιτική ζωή του ελληνικού κράτους. Αναλυτικότερα, η συγκρότηση του κόμματος των Φιλελευθέρων και η ανάληψη της πολιτικής διακυβέρνησης της χώρας θα οδηγήσει στην συσπείρωση του συνόλου της κομματοκρατίας στην «αντιβενιζελική» αντιπολίτευση, και στην ιδεολογική πόλωση της ελλαδικής κοινωνίας γύρω από το συμπαγές διπολικό πολιτικό σύστημα. Η τρίτη αυτή περίοδος (1909-1936) οριοθετείται από τη συγκρότηση του κόμματος των Φιλελευθέρων και τη συσπείρωση των «παλαιών» κομμάτων σε μια «ετερογενή "αντιβενιζελική" αντιπολίτευση, η οποία μέχρι το 1915 κατάφερε να ενισχυθεί με την προσέλευση νέων στελεχών και ψηφοφόρων» (Hering, 2012:60-61).

Εν ολίγοις, ο «όρος "πολιτικό κόμμα" στην Ελλάδα του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα συνίστατο σ' ένα σύνολο ανθρώπων, κοινής συνήθως γεωγραφικής προέλευσης και προσωπικά προσκειμένων σε κάποιον τοπάρχη με προσβάσεις στο κρατικό μηχανισμό, ο οποίος προσπαθούσε να προωθήσει τα προσωπικά ή τοπικά συμφέροντα της εκλογικής του βάσης» (Διαμαντόπουλος, 1997:39, Δερτιλής, 1999:135).

Τοιοτοτρόπως, στις γενεσιουργές αιτίες συγκρότησης-συγκράτησης των πολιτικών σχηματισμών/κόμματος στο νεοελληνικό κράτος εμπεριέχονται η πατρωνία, το ιδιοτελές-εγωιστικό συμφέρον εξουσίας και η ξενική εξάρτηση. Ειδικότερα, και κατά τον Φρειδερίκο Τίρς, η δημιουργία των «μη κρατικών κοινοτήτων προστασίας με ισχυρούς αρχηγούς» κατά τη διάρκεια της Οθωμανοκρατίας συνώθησε στην «ομαδοποίηση των συμφερόντων», η οποία και διαμόρφωσε τα κόμματα. Στο πλαίσιο αυτό, αναπτύχθηκε η υπόθεση, ότι τα ελληνικά κόμματα συνιστούν πελατιακές ενώσεις με σκοπό την εξυπηρέτηση ιδιοτελών συμφερόντων (Petrooulos, 1985:66).

Συνεπαγόμενα, η πραγμάτωση ιδιοτελών συμφερόντων αναγάγει την επιδίωξη της πολιτικής εξουσίας σε αυτοσκοπό των κομμάτων. Κατά τούτο, ως δεύτερο αίτιο της κομματικής συγκρότησης παρουσιάζεται αυτό που ο Γεώργιος Λουδοβίκος Μάουρερ περιέγραψε ως «εγωιστική επιδίωξη της εξουσίας του μόνου σκοπού που υπηρετούσαν οι πολιτικές ομάδες». Πάραυτα, η αδυναμία εσωτερικής νομιμοποίησης συνωθούσε τους νεοφανείς ελληνικούς κομματικούς σχηματισμούς στην αναζήτηση ξενική προστασίας και εξάρτησης, ως ικανής και αναγκαίας συνθήκης για την επιβίωσή τους και την ανάρρηση στην εξουσία. Αυτή είναι και η τελευταία, αλλά οπωσδήποτε σημαίνουσα, αιτία της ανάπτυξης του κομματικού φαινομένου στον ελλαδικό χώρο, ενόσω η ομαδοποίηση ετερόκλητων υποκειμένων σε συμπαγείς πολιτικούς σχηματισμούς εκκινεί υπό το πρόσχημα της εσωτερικής νομιμοποίησης

της πολιτικών των μεγάλων δυνάμεων της εποχής, που διαχειρίζονταν την κατάληξη του Ανατολικού ζητήματος.

Έχοντας ήδη περιγράψει τις γενεσιουργές αιτίες του κομματικού φαινομένου στον Ελλαδικό χώρο, επανερχόμαστε στο κεντρικό ερώτημα της μελέτης που συνοψίζεται ως εξής: Ποιοι ήταν οι παράγοντες που συνώθησαν την προεστική τάξη της ελλαδικής κοινωνίας στην αποκλειστική της ενασχόληση με την πολιτική λειτουργία (Διαμαντόπουλος, 1997:40); Στην ιδιοποίηση της πολιτικής εξουσίας και κατ' επέκταση του κράτους μέσω των πελατειακών πρακτικών από την προεστική ολιγαρχία³ συνώθησαν μια σειρά από παράγοντες, μεταξύ των οποίων η βαυαροκρατία, με την επιβολή του συγκεντρωτικού δυτικού τύπου κράτους, η κοινωνικό-οικονομική σύνθεση του ελλαδικού πληθυσμού (μικροϊδιοκτήτες και ακτήμονες) καθώς και ο προηγούμενος σφετερισμός των κοινών από τις προυχοντικές ελίτ λίγο πριν και κατά τη διάρκεια του αγώνα της παλιγγενεσίας. Ακολούθως, η επικράτηση-εγκαθίδρυση της κοινοβουλευτικής μοναρχίας με την εισαγωγή του δικαιώματος της καθολικής ψηφοφορίας (Διαμαντόπουλος, 1997:42) θα αποτελέσει το αξονικό μέσο για την επιβολή της οικονομικο-πολιτικής και κοινωνικής κυριαρχίας των προεστών και τη διαμόρφωση-άρθρωση της πολιτικής/πολιτειακής δομής υπό το διατακτικό της πελατειακής λογικής (Βεγλερής, 1977).

Με διαφορετικά λόγια, η καθιέρωση της μοναρχίας με βάση την αρχή της καθολικής ψηφοφορίας είχε διττή λειτουργία για τα κόμματα εξουσίας –το κράτος όχημα και λάφυρο. Από τη μια πλευρά, αποτελεί το όχημα για την ιδιοποίηση της πολιτικής λειτουργίας από την προεστική/προυχοντική τάξη. Από την άλλη πλευρά, το κράτος θα χρησιμοποιηθεί εργαλειακά από τη δεύτερη, για την αύξηση των οικονομικών της πλεονασμάτων και την μεγέθυνση της κοινωνικοπολιτικής της επιρροής. Συγκεκριμένα, από τη στιγμή που η καταστατική λειτουργία του νεοελληνικού κράτους περιορίζεται στο ρόλο του παρόχου εργασίας (εργοδότης) *«οι φορείς του μπορούν άνετα να το χρησιμοποιήσουν για τη διεύρυνση και την εμπέδωση της κοινωνικής τους επιρροής. Αυτό έγινε με το λεγόμενο πελατειακό σύστημα, με τη χρησιμοποίηση δηλαδή των πολιτικών θεσμών για τη σύσφιξη προσωπικών σχέσεων εξάρτησης στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας»* (Κοντογιώργης, 1985:95).

Όπως χαρακτηριστικά περιγράφει και ο Παναγιώτης Κονδύλης, η ίδρυση της κοινοβουλευτικής μοναρχίας στην περίοδο του Όθωνα έδωσε στο πολιτικό σύστημα τη δυνατότητα κατοχής του κρατικού μηχανισμού και τη μετατροπή του σε κομματικό. Από εδώ και στο εξής, η άσκηση της πολιτικής εξουσίας δεν είναι ένας τρόπος για την προάσπιση του κοινού συμφέροντος, αλλά ένας αγώνας για την κατάκτηση και νομή του δημόσιου πλούτου (Κονδύλης, 1997:20–22).

3.Το ελληνικό κοινωνικοπολιτικό σύστημα: Κεντρικές μεταβλητές και λειτουργία

Η ενδημική αυτή πολιτική παθολογία, η οποία συνιστά και την κεντρική υπόθεση εργασίας της μελέτης, αντικατοπτρίζεται εναργώς ως ειδοποιό χαρακτηριστικό του νεωτερικού ελληνικού πολιτικού συστήματος –κωλλετοκρατία. Λόγω εσωτερικών-εξωτερικών αιτιών (αποσυλλογικοποίηση της κοινωνίας πολιτών, εξαρτησιακή λογική), τα κόμματα εξουσίας θα ιδιοποιηθούν το σύνολο της πολιτικής λειτουργίας με σκοπό την εξυπηρέτηση των μικροπολιτικών τους στόχων.

Πώς ορίζεται, όμως, το φαινόμενο της κομματικής ολιγαρχίας-κομματοκρατίας και ποιες είναι οι συμπαραομαρτούσες του απολήξεις; Ως κομματοκρατία ορίζουμε την ταύτιση του κομματικού με το πολιτικό σύστημα και την ολοκληρωτική ιδιοποίηση

³Το πελατειακό σύστημα χρησιμοποιήθηκε, αφενός, για τον διαδικαστικό περιορισμό του κοινοβουλευτικού συστήματος, αφετέρου, για την απόσχιση της πολιτικής-κοινωνικής ελευθερίας με απότοκο η σχέση κυβερνώντων-κυβερνωμένων να μετατίθεται στο εξωθεσμικό διαπροσωπικό επίπεδο.

του δεύτερου από το πρώτο. Πρόκειται για την κατάσταση εκείνη, κατά την οποία το/τα κόμμα/κόμματα αυτονομείται/αυτονομούνται από την κοινωνία των πολιτών και κυριαρχεί/κυριαρχούν πάνω στο πολιτικό σύστημα, εγκαθιδρύοντας ένα ολιγαρχικό καθεστώς, το οποίο καταδυναστεύει κάθε πτυχή του κοινωνικού, πολιτικού και οικονομικού δημόσιου βίου (Γιανναράς, 2002:7). Συναφώς, ο Γ. Κοντογιώργης επισημαίνει: *«Ως πολιτικό σύστημα, (η κομματοκρατία) μεταθέτει ευρέως το επίκεντρο της πολιτικής λειτουργίας από το περιβάλλον του δημοσίου χώρου, που ενσαρκώνει το κράτος στην περιοχή του αθέσμητου πεδίου της πολιτικής, το οποίο ο δημόσιος χώρος, υποτασσόμενος, καλείται να υπηρετήσει»* (Κοντογιώργης, 2007:699).

Η διαδικασία αυτή, η οποία αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό του ελληνικού πολιτικού συστήματος, αποδιαιρώνει τον συλλογικό κοινωνικό ιστό, ενισχύοντας την εκτελεστική εξουσία. Αποτέλεσμα είναι η διαμόρφωση μιας ετεροβαρούς σχέσης μεταξύ μια αδύναμης φαινομενικά κοινωνίας και ενός ισχυρού κράτους. Το κυβερνών κόμμα ιδιοποιείται τον κρατικό μηχανισμό και μετατρέπεται από εντολοδόχο της κοινωνίας σε αποκλειστικό διαχειριστή του πολιτικού συστήματος. Γενικότερα, *«η κομματοκρατία προσεγγίζει την πολιτική με όρους αποκλειστικής νομής»*, παραπέμποντας *«σε μία ευρύτερη αναδιανεμητική πρόταση, η οποία δεν αναφέρεται αμέσως στα θεμέλια του συστήματος (τις σχέσεις ιδιοκτησίας, τη φύση της κοινωνίας κτλ) [...]». Επικεντρώνεται, κυρίως, στη διαχείριση του κοινωνικού γίγνεσθαι και στην (ανα)διανομή του "δημόσιου" αγαθού, στο πλαίσιο ενός περιβάλλοντος πολιτικών ισορροπιών, όπου τα μέλη του κοινωνικού σώματος διαπλέκονται συστατικά με τους συντελεστές των πολιτικών δυνάμεων, κατά τρόπο διαρκή, που υπερβαίνει την απλή εκλογική αναμέτρηση»* (Κοντογιώργης, 2007:699).

Συνεπαγόμενα, η ταύτιση εντολέα–εντολοδόχου, ελεγκτή–ελεγχόμενου δημιουργεί τις ικανές συνθήκες για την γέννηση και ανάπτυξη της διαφθοράς/διαπλοκής. Δηλαδή, στο βαθμό που η αποκλειστική διαχείριση της κρατικής δομής και η καταχρηστική νομή του δημόσιου αγαθού ανάγεται σε τελικό ζητούμενο της εκάστοτε κυβερνητικής ελίτ, με συνεπακόλουθο τη δημιουργία και συντήρηση μιας κοινωνίας πελατών και όχι πολιτών, η διαφθορά/διαπλοκή εγγράφονται ως χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ελληνικού πολιτικού συστήματος. Ο πολίτης, που αποτελούσε ενεργό μέρος της Πολιτείας, μετατρέπεται σε πελάτη από τη στιγμή που το πολιτικό σύστημα παύει να του εκχωρεί–αναγνωρίζει οποιοδήποτε ρόλο στην πολιτική λειτουργία. Υπό αυτό το πρίσμα το κόμμα εμφανίζεται όχι ως αντιπρόσωπος, αλλά ως διαμεσολαβητής της κοινωνίας με την πολιτική εξουσία, δημιουργώντας ένα αμιγώς πελατειακό σύστημα με το ίδιο διαχειριστή και επικαρπωτή του κράτους, το οποίο υποτάσσεται στους σκοπούς του πελατειακού συστήματος (Κοντογιώργης, 2012:166–169). Ως γενικότερα αποτελέσματα της κομματοκρατίας καταγράφονται: η απαξίωση της πολιτικής ως λειτουργήμα, η άλωση–κατοχή του κράτους από το κυβερνών κόμμα και τις οικονομικές–πολιτικές ομάδες συμφερόντων, η γιγάντωση του φαινομένου της διαφθοράς/διαπλοκής, ο παραγκωνισμός των κοινωνικών ζητημάτων από τον δημόσιο διάλογο, κ.ά.

4.Περιπτωσιολογική ανάλυση του νεοελληνικού πολιτικού συστήματος της κομματοκρατίας

Το πόσο συμφυές με το προδιαγεγραμμένο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της κομματοκρατίας είναι το νεοελληνικό πολιτικό σύστημα καταδεικνύεται εναργώς μέσα από την περιπτωσιολογική του ανάλυση. Η αναδρομή στην ιστορική διαχρονία του νεοελληνικού κράτους καθιστά εναργείς τις θεμελιακές συνιστώσες της ελληνικής κομματοκρατίας και των συμπαρομαρτούντων αποτελεσμάτων της στο ενδοκρατικό και διακρατικό επίπεδο. Πρωταρχικά, η καθολική αποτυχία της ελληνικής επανάστασης –ως προς το διακύβευμα της εθνικής ολοκλήρωσης– και η προκρινόμενη λύση της δοτής ανεξαρτησίας υπό το καθεστώς της απόλυτης

επικυριαρχίας των τριών εγγυητριών δυνάμεων προδηλώνει την θεμελιώδη πολιτική στάση της ευρωπαϊκής δεσποτείας στην αποτροπή ανάπτυξης-οργάνωσης ενός ισχυρού-ανεξάρτητου ελληνικού κράτους μέσω της γεωγραφικής του σμίκρυνσης και της πολιτικής-οικονομικής του εξάρτησης⁴.

Ακολούθως, η ανεπάρκεια των εσωτερικών συντελεστών ισχύος και η τραγική απόληξη της πολιτικής πράξης του πρώτου Έλληνα κυβερνήτη, Ι. Καποδίστρια, να συγκροτήσει τις στοιχειώδεις δομές για την ύπαρξη και λειτουργία του νεοελληνικού κράτους με συστατικό εταίρο την κοινωνία πολιτών θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη-εξάπλωση της πολιτικής παθογένειας. Μέσω του εκφραλισμού της πολιτειακής δομής κατά την οθωνική περίοδο, με πρωτεργάτη τον πρώτο συνταγματικό πρωθυπουργό και ονοματοδότη της «*Μεγάλης ταύτης ιδέας*», Ι. Κωλέττη. Άξιος συνεχιστής της πολιτικής πατρωνίας αναδεικνύεται ο Θ. Δηλιγιάννης, μετατρέποντας το κομματικό συμφέρον σ' εθνικό και απομειώνοντας τους εσωτερικούς συντελεστές ισχύος. Κατά τούτο, δεν είναι τυχαίο ότι το κορυφαίο σημείο του εκφραλισμού της πολιτικής ζωής και της κομματοκρατίας είναι ο πόλεμος του 1897 με την εναργή απόδειξη της εργαλειακής χρήσης της Μεγάλης Ιδέας για την εξυπηρέτηση των μικροπολιτικών σκοπών της πολιτικής ηγεσίας -εσωτερική νομιμοποίηση για διατήρηση της πολιτικής εξουσίας (Κοντογιώργης, 2012:351-369). Η ανυπαρξία εθνικής στρατηγικής και η απουσία των στοιχειωδών συντελεστών οικονομικής, πολιτικής και στρατιωτικής ισχύος για την προάσπιση της εδαφικής ακεραιότητας και την προστασία του ελληνικού έθνους θα οδηγήσει την χώρα στην εθνική της ταπείνωση και στην εισαγωγή της σε καθεστώς διεθνούς οικονομικού ελέγχου (1898).

Τη λύση στο ελληνικό πολιτικό, οικονομικό και στρατηγικό αδιέξοδο θα δώσει το κίνημα του Στρατιωτικού Συνδέσμου στο Γουδί (1909), συνεπικουρούμενο από την κατά «*συνθήκη*» ελληνική αστική τάξη, μ' επακόλουθο την είσοδο του Ελευθερίου Βενιζέλου στην ελληνική πολιτική σκηνή (Τσιριγώτης, 2013). Η περίοδος του Βενιζέλου στη διαχείριση του πολιτικού βίου της χώρας δεν σηματοδοτεί μόνο την έναρξη της εσωτερικής κοινωνικοπολιτικής και οικονομικοστρατιωτικής ανασυγκρότησης, αλλά και την εξωτερική ανάταση του ελληνικού έθνους-κράτους. Παρά ταύτα, η εσωτερική υπονόμηση (απόρροια του εθνικού διχασμού) του μικρασιατικού εγχειρήματος από τους φορείς του παλαιοκομματισμού-κομματοκρατίας και του θρόνου, θα παρωθήσουν στην ανάπτυξη των διαδικασιών-λειτουργιών κατάκτησης-μονοπόλωσης της κυβερνητικής αρχής από τους εκάστοτε κομματικούς σχηματισμούς, παραμερίζοντας τα μείζονα εθνικά ζητήματα. Για παράδειγμα, την περίοδο του Μεσοπολέμου είναι εναργής η σύμπνοια μεταξύ των δυο διαφορετικών ιδεολογικών παρατάξεων -βασιλικοί και βενιζελικοί- στη διαμόρφωση ενός ισχυρού παρεμβατικού κράτους οργανικά εξαρτημένου από την άρχουσα πολιτική τάξη.

Τοιουτοτρόπως, η σύγκρουση για τη νομή της πολιτικής εξουσίας θα προσλάβει υπέρμετρες διαστάσεις αμέσως μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όπου ο αντιστασιακός αγώνας των ελληνικών πολιτικοστρατιωτικών ομάδων του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ θα μετατραπεί σ' έναν ολοκληρωτικό και μακροχρόνιο εμφύλιο πόλεμο (Τσιριγώτης, 2013). Η είσοδος της Ελλάδας στη μεταπολεμική περίοδο σηματοδοτείται από την πολιτική κυριαρχία (δεκαετία '50 έως και αρχές της δεκαετίας του '60) της συντηρητικής πολιτικής παράταξης, απότοκο της ήττας του αντίπαλου ιδεολογικά κομμουνισμού. Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η συγκρότηση ισχυρών μονοκομματικών κυβερνήσεων με αντικειμενικό στόχο την εσωτερική οικονομική ανασυγκρότηση μέσω του αποκλειστικού ελέγχου του

⁴Ο Βρετανός πρέσβης στην Αθήνα, ναύαρχος Λάιονς έλεγε στον Πρώσο ομόλογό του, το 1839: «*Μια πραγματικά ανεξάρτητη Ελλάδα είναι ανοησία. Η Ελλάδα είναι είτε ρωσική είτε αγγλική, επειδή δεν επιτρέπεται να είναι ρωσική, πρέπει να είναι αγγλική... Ο ρόλος της Αγγλίας καθορίζεται από αυτά τα λόγια και, να είστε βέβαιοι, η Αγγλία θα παίξει αυτό το ρόλο και θα εκμηδενίσει όλα τα εμπόδια που βρίσκονται στο δρόμο της. Αυτό δεν είναι ζήτημα των Ουίγων ή των Τόρηδων, είναι ζήτημα της Βρετανίας*». Παρατίθεται στο Hering, 2012:309-310.

κρατικού οργανισμού από το κυβερνών κόμμα. Η εξέλιξη αυτή, που μαρτυρά την εσωτερική λογική του ελληνικού πολιτικού φαυλοκρατικού συστήματος, καθίσταται πρόδηλη με την απουσία μιας συγκροτημένης πρότασης εθνικής στρατηγικής για τη διαχείριση των ανοιχτών ζητημάτων του κυπριακού ελληνισμού, απολήγοντας στην τουρκική εισβολή και κατοχή του βόρειου τμήματος της Κύπρου ως το κύκνειο άσμα του αυταρχικού απριλιανού καθεστώτος (Τσιριγώτης, 2013).

Ακόμη μία νέα σελίδα στο βιβλίο της ελλαδικής πολιτικής παθογένειας διανοίγεται την μεταπολιτευτική περίοδο, σηματοδοτώντας την ολική επαναφορά στο καθεστώς της νεοελληνικής φαυλοκρατίας του 19^{ου} αιώνα και προαναγγέλλοντας την πρωτογενή αιτία της σύγκαιρης ελληνικής κρίσης. Το πλέον τυπικό παράδειγμα κομματοκρατίας στη σύγχρονη ελληνική πολιτική ιστορία αποτελεί η τρίτη Ελληνική Δημοκρατία (Χαραλαμπίης, 1989:323), λόγω του αδιαμφισβήτητου ρόλου των κομμάτων εξουσίας σε αποκλειστικά θεσμικά όργανα κοινωνικοπολιτικής εκπροσώπησης. Με βάση την ενυπάρχουσα θεωρητική και εμπειρική έρευνα, τα δύο κυβερνώντα κόμματα στην Ελλάδα, το ΠΑΣΟΚ και η Νέα Δημοκρατία, τα οποία δέσποζαν στην ελληνική μεταπολιτευτική πολιτική σκηνή, χρησιμοποίησαν τον κρατικό μηχανισμό για την εγκαθίδρυση-ενίσχυση της πολιτικής τους ηγεμονίας (Μανολοπούλου, 2011:89-90, Ράππας, 2013:35-37). Ειδικότερα, μέσα από την οργάνωση-ανάπτυξη ευμεγεθών πελατειακών δικτύων αξιοποίησαν την κυρίαρχη πολιτική τους θέση για την ιδιοποίηση-κατοχή του κρατικού μηχανισμού, προάγοντας παράλληλα τα οργανωμένα συμφέροντα μεμονωμένων συντεχνιακών-παραταξιακών ομάδων. Αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής είναι τα συμπτώματα των φαινομένων κοινωνικοπολιτικής παθογένειας: η διαφθορά-διαπλοκή, οι πελατειακές σχέσεις, η αναποτελεσματικότητα, οι ανεπάρκειες της δημόσιας διοίκησης, η απουσία του κράτους πρόνοιας, τα σκάνδαλα, η φοροδιαφυγή (Καρλιανόγλου, Ραπανάς, 2013:283-304). Εν ολίγοις, από το 1974 και μετέπειτα, οι ελληνικές κυβερνήσεις απέτυχαν στην εκπλήρωση του αντικειμενικού τους ρόλου, ως αποκλειστικοί διαχειριστές της πολιτικής και, εν μέρει, της οικονομικής εξουσίας.

Τουναντίον, αυτό στο οποίο επιδόθηκαν συστηματικά και μεθοδικά ήταν ο «*πελατειακός κρατισμός*». Από τη μια πλευρά, αύξησαν το μέγεθος των δημοσίων οργανισμών-υπηρεσιών. Π.χ. κατά την περίοδο της διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ τη δεκαετία του '80, ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων αυξήθηκε κατά 32% (Σοτήριου, 1993:43-56). Από την άλλη πλευρά, υιοθέτησαν έναν παθητικό, καταναλωτικό, δυτικό τρόπο του βίου, απομακρύνοντάς τον από τις προοπτικές μιας υγιούς χρηματοοικονομικής ανάπτυξης μέσω των βιώσιμων επενδύσεων, της υψηλής ανταγωνιστικότητας και της κινητοποίησης των παραγωγικών δυνάμεων του ελλαδικού χώρου (π.χ. εμπόριο, ναυτιλία, γεωργία). Οι συνθήκες αυτές επιδεινώθηκαν μετά τη δεκαετία του '90, ιδιαίτερα με την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, όταν οι ελληνικές κυβερνήσεις ακολούθησαν ως οικονομικό πρόταγμα το δίπολο -υπέρμετρος εξωτερικός δανεισμός-εσωτερική κατανάλωση (Κατσιμί, Μούτσος, 2010:569-570).

Τοιοτοτρόπως, και οι προ-μνημονιακές ελληνικές κυβερνήσεις στις αρχές του 21^{ου} αιώνα ακολούθησαν την ίδια πολιτική -πελατειακός κρατισμός. Όπως καταδεικνύεται από μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδας, εάν οι μισθολογικές αυξήσεις την περίοδο 2000-2009 διατηρούνταν στο ύψος του πληθωρισμού και δεν αυξανόταν ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων, το ελληνικό δημόσιο χρέος το 2009 θα ήταν μειωμένο κατά 31% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ). Επίσης, εάν τα έσοδα από τη φορολογία δεν κατέρχονταν στο 37,3% το 2009 από το 43,5% το 2000, το δημόσιο χρέος θα αποκλιμακωνόταν κατά 26% του ΑΕΠ και θα βρίσκονταν κατά 57% χαμηλότερα (άρα, κάτω από το όριο του 100%) με συνεπαγόμενα η Αθήνα να απέφυγε τη κρίση δανεισμού. Στο ίδιο πλαίσιο καταγράφεται και η ραγδαία αύξηση της μισθολογικής και συνταξιοδοτικής δαπάνης κατά την περίοδο 2000-2009 με διπλασιασμό των συντάξεων και πολλαπλασιασμό των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων κατά 71%. Οι υψηλότερες μισθολογικές αυξήσεις πραγματοποιήθηκαν σε υπαλλήλους των επιχειρήσεων κοινής ωφελείας

που, ειδικά την περίοδο 2002–2004, ξεπέρασαν κατά μέσο όρο το 10%. Ακόμη και το 2008, όταν η οικονομικοπολιτική κρίση ήταν προ των πυλών, πραγματοποιήθηκαν μισθολογικές αυξήσεις κατά 7,1%, στο στενό δημόσιο τομέα και κατά 8,2% στις Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας (ΔΕΚΟ) (Λούλης, 2012:85).

Στο σημείο αυτό επιβάλλεται ν' απαντήσουμε και στη δεύτερη πτυχή του τιθέμενου ζητήματος, αναφορικά με τα αποτελέσματα της πολιτικής της κομματοκρατίας στο διακρατικό/διεθνές επίπεδο. Ως κοινή συνισταμένη της ολοκληρωτικής κατίσχυσης της ολιγαρχικής κομματοκρατίας στο ελληνικό κοινωνικοπολιτικό σύστημα, εγγράφεται η εξομίωση του εθνικού με τον κομματικό πατριωτισμό (Κοντογιώργης, 2006). Απότοκο της εξέλιξης αυτής είναι η κομματικοποίηση των εθνικών θεμάτων, η εσωτερική τους εκμετάλλευση, ο μικροπολιτικός τους χειρισμός και η διασύνδεσή τους με ζητήματα προσωπικού γοήτρου–κύρους και συμφερόντων. Με διαφορετική διατύπωση, το διατακτικό της ελληνικής υψηλής στρατηγικής εμφορείται περισσότερο από εσωτερικές πολιτικές σκοπιμότητες και λιγότερο από το εθνικό συμφέρον –πρόταξη κομματικού έναντι εθνικού πατριωτισμού⁵.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πολιτική διαχείριση της ονοματοδοσίας των Σκοπίων τη δεκαετία του '90. Η απουσία μιας συγκροτημένης πρότασης υψηλής στρατηγικής από τις κυβερνήσεις των Κ. Μητσοτάκη και Α. Παπανδρέου εδράζεται στο γεγονός της υποταγής του εθνικού στον κομματικό πατριωτισμό, με απότοκο την αυτο–παγίδευση της πολιτικής τους πράξης σ' έναν φαύλο κύκλο μικροπολιτικών σκοπιμοτήτων (Τσιριγώτης, 2013). Αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής ήταν η υποβάθμιση της γεωπολιτικής–γεωστρατηγικής σημασίας της Ελλάδας και η υπονόμηση των κεντρικών πολιτικών στόχων της ελληνικής υψηλής στρατηγικής –ανάληψη ενεργού πολιτικοοικονομικού ρόλου της Ελλάδας στα Βαλκάνια, εδραίωση της θέσης και του ρόλου της στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), διεθνής νομιμοποίηση, εξωτερική πολιτικό–διπλωματική εξισορρόπηση των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στο Αιγαίο–Κύπρο.

Ανάλογα και αντίστοιχα διαγιγνώσκουμε την απουσία ενός μακρόπνοου εθνικού προτάγματος –υψηλής στρατηγικής– για την παραγωγή ασφάλειας και την προάσπιση των ζωτικών συμφερόντων του ελληνισμού στην Κύπρο. Οι συνεχείς εναλλαγές της ελληνικής πολιτικο–στρατηγικής πράξης, εκκινώντας με την «*θεωρία των χαμένων ευκαιριών*», το δόγμα του «*εθνικού κέντρου*» και απολήγοντας στα πολλαπλά σχέδια Ανάν, καταδεικνύουν την προτεραιότητα της εσωτερικής έναντι της εξωτερικής πολιτικής και συνεπακόλουθα την υποταγή του εθνικού στον κομματικό πατριωτισμό (Κοντογιώργης, 2006).

Τέλος, ως κορυφαίο παράδειγμα φαυλοκρατικής–ανορθολογικής διαχείρισης των μείζονων εθνικών ζητημάτων χαρακτηρίζεται η σύγκαιρη κοινωνικοπολιτική και οικονομική κρίση του ελληνικού κράτους. Η εναργής διάσταση που παρατηρείται μεταξύ της προεκλογικής ρητορείας και της πολιτικής πράξης του συνόλου των ελληνικών κομμάτων που διαχειρίστηκαν την μνημονιακή πορεία της χώρας, προδηλώνει και επιβεβαιώνει τη σύσταση την πολιτική τους, ως ένα αμάλγαμα φαυλοκρατίας–λαϊκισμού και πελατειακών πρακτικών.

⁵Χαρακτηριστικά, ο Κ. Μητσοτάκης, αναφερόμενος στο ζήτημα της ονοματοδοσίας των Σκοπίων, περιγράφει εναργώς την εν λόγω προβληματική: «*Δυστυχώς, στην εξέλιξη της υπόθεσης τα πράγματα ξέφυγαν από τα χέρια μου. Δημιουργήθηκε μια ανεξέλεγκτη δυναμική σε ένα λαό που επέδειξε για το συγκεκριμένο θέμα πολύ μεγάλη ευαισθησία. Σηκώθηκε ένα κύμα και μας σκέπασε. Η οριακή πλειοψηφία που είχα στη Βουλή οδήγησε και στη δική μου αναποτελεσματικότητα*». Παρατίθεται στο Σκυλακάκης, 1995:4.

Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την παρούσα ανάλυση της ελληνικής κομματοκρατίας, εν είδει σταθεράς του ενδοκρατικού κοινωνικοπολιτικού συστήματος, συνωθούμαστε αβίαστα σε ευθεία αντιπαράθεση με τον θεμελιώδη στόχο της Ελληνικής Πολιτείας, την προάσπιση-προαγωγή του κοινού συμφέροντος. Όπως χαρακτηριστικά ορίζεται από τον Ε. Βενιζέλο: «*Η ιθύνουσα την πολιτείαν μου κεντρική αρχή είναι, ότι ο πολιτικός ανήρ οφείλει να έχη γνώμονα πάσης αυτού πράξεως το κοινό συμφέρον και εις το συμφέρον τούτο να υποτάσση άνευ ενδοιασμού το συμφέρον του κόμματος εις ο ανήκει και το των μελών του κόμματος τούτου*» (Δαφνής, 1961:113). Αντίθετα για την ελληνική πολιτική ολιγαρχία, ως αντικειμενικός πολιτικός στόχος τίθεται η ιδιοποίηση και νομή του δημόσιου αγαθού για ιδιοτελείς μικροπολιτικούς σκοπούς και ειδικότερα για τη συγκρότηση-συγκράτηση της κομματικής της πελατείας. Η αξονική αιτία του διηνεκούς ελληνικού κοινωνικοπολιτικού προβλήματος εντοπίζεται στο έλλειμμα δημοκρατίας και αντιπροσώπευσης, απόρροια της καθολικής ιδιοποίησης της ιδιότητας εντολέα-εντολοδόχου από τις πολιτικές ομάδες-κόμματα της χώρας, δημιουργώντας μια «δυναστική κομματοκρατία». Το κόμμα αποτελεί το αξονικό μέσο για την κατάκτηση-ιδιοποίηση του κράτους μετασχηματίζοντάς το σε κράτος-εργοδότη. Παρεπόμενο είναι η «διόγκωση του κρατικού μηχανισμού για σκοπούς κομματικούς οφέλους» από το σύνολο των ελληνικών πολιτικών κομμάτων. Η ιδιόμορφη αυτή πελατειακή σχέση μεταξύ πολιτικού-ψηφοφόρου καταγράφεται στην εκποίηση του κράτους από τον πρώτο με αντάλλαγμα να το κατέχει ο ίδιος, «*θεμελιώνοντας την ισχύ του στη δυνατότητά του να διανέμει [...] προσοδοφόρες θέσεις και αξιώματα*», ενώ ο δεύτερος «*παρέχει υποστήριξη προσδοκώντας προστασία*» (Κονδύλης, 1997:22). Στο πλαίσιο αυτής της συλλογιστικής είναι ηλίου φαινότορο γιατί η συγκαιρινή ελληνική πολιτεία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί κατά τα «*Πλατωνικά*» κριτήρια ενάρετη. Ενδεικτικά, αναφέρουμε τη «σοφία» της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας για την ένταξη της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ζώνη (ΟΝΕ), την «*ανδρεία*»-«*σωφροσύνη*» των Ελλήνων πολιτικών αξιωματούχων στην κρίση των Ιμίων, στην υπόθεση Οτσαλάν, στην κρίση των S-300. Την απόδοση «*δικαιοσύνης*» στα μείζονα σκάνδαλα της πολιτικής ζωής του τόπου -Βατοπαίδι, Siemens, χρηματιστήριο, κ.ά. Τη «*σωφροσύνη*» της πρώτης ελληνικής μνημονιακής κυβέρνησης και των διαδόχων της, που όχι μόνο φρόντισαν να εισάγουν την χώρα σε καθεστώς διεθνούς επιτροπείας υποθηκεύοντας το δημόσιο πλούτο/δημόσια περιουσία, αλλά ταυτόχρονα, απεμπόλησαν τα χρειώδη κυριαρχικά δικαιώματα της εκάστοτε κρατικής οντότητας για την ύπαρξη-λειτουργία της -εσωτερική και εξωτερική κυριαρχία. Εν κατακλείδι, στο νεωτερικό ελληνικό κράτος δεν άρχουν οι άριστοι, αυτοί δηλαδή που αποσκοπούν στο άριστο για την κοινωνία τους, αλλά οι ολίγοι, οι αποβλέποντας στο ίδιο πολιτικό-οικονομικό συμφέρον, ακυρώνοντας το κοινό-δημόσιο συμφέρον των πολιτών και συνιστώντας θεσμική παρέκβαση της ορθής πολιτείας.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ξενόγλωσσες

Kaplanoglou G. and Rapanos V. (2013) Tax and Trust. The Fiscal Crisis in Greece, *South European Society and Politics*, 18(3), 283-304.

Katsimi M. and Moutos T. (2010) EMU and the Greek crisis: the political-economy perspective, *European Journal of Political Economy*, 26(4), 568-576.

Manolopoulos J. (2011) *Greece's Odious Debt: the Looting of the Hellenic Republic by the Euro, the Political Elite and the Investment Community*. London, New York: Anthem Press.

Pagoulatos G. and Triantopoulos C. (2009) The return of the *Greek patient*. *Greece and the 2008 Global Financial Crisis, South European Society and Politics*, 14(1), 35–54.

Pappas T. S. (2013) Why Greece is Failed, *Journal of Democracy*, 24(2), 35–7.

Sotiropoulos D. A. (1993) *A colossus with feet of clay: The state in post-authoritarian Greece*. In Harry J. Psomiades and Stavros B. Thomadakis (eds) *Greece, the new Europe, and the changing international order*, New York: Pella Pub. Co., 43–56.

Ελληνόγλωσσες

Hering G. (2012), *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821–1936*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας.

Petropoulos J. A. (1985) *Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο ελληνικό βασίλειο, 1833–1843*, Τόμος Α'. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας.

Βεγληρής Φ. [κ.α.] (1997) *Κοινωνικές και Πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εξάντας.

Γιανναράς Χ. (2002) *Κομματοκρατία. Όταν οι πολίτες υπερψηφίζουν τη λεηλασία της ζωής τους*. Αθήνα: Πατάκης.

Δαφνής Γ. (1961) *Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα, 1821–1961*. Αθήνα: Γαλαξίας.

Δερτιλής Γ. Β. (1999) *Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση, 1880–1909*. Αθήνα: Εξάντας.

Διαμαντόπουλος Θ. (1997) *Η ελληνική πολιτική ζωή. Εικοστός αιώνας. Από την προβενιζελική στη μεταπαπανδρεϊκή εποχή*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Διαμαντόπουλος Θ. (1993) *Το κομματικό φαινόμενο. Μορφές, συστήματα και οικογένειες κομμάτων*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Κονδύλης Π. (1997) *Η παρακμή αστικού πολιτισμού. Από τη μοντέρνα στη μεταμοντέρνα εποχή κι από τον φιλελευθερισμό στη μαζική δημοκρατία*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Κοντογιώργης Γ. Δ. (1982) *Κοινωνική Δυναμική και Πολιτική Αυτοδιοίκηση. Οι Ελληνικές Κοινοότητες της τουρκοκρατίας*. Αθήνα: Νέα Σύνορα–Α.Α. Λιβάνης.

Κοντογιώργης Γ. Δ. (1985) *Πολιτικό σύστημα και Πολιτική*. Αθήνα: Πολύτυπο.

Κοντογιώργης Γ. Δ. (2006) Η εξωτερική πολιτική και το ελληνικό εσωτερικό πρόβλημα, *Αντί*, Τεύχος 876.

Κοντογιώργης Γ. Δ. (2007) *Η δημοκρατία ως ελευθερία. Δημοκρατία και αντιπροσώπευση*. Αθήνα: Πατάκης.

Κοντογιώργης Γ. Δ. (2012) *Κομματοκρατία και δυναστικό κράτος. Μια ερμηνεία του ελληνικού αδιεξόδου*. Αθήνα: Πατάκης.

Κοροβίνης Ε. (2008) *Η Νεοελληνική Φαυλοκρατία*. Αθήνα: Αρμός.

Λούλης Γ. (2012) *Που οδηγείται η Ελλάδα. Η χρεωκοπία του κομματικού συστήματος*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Σκυλακάκης Θ. (1995) *Στο όνομα της Μακεδονίας*. Αθήνα: Ελληνική Ευρωεκδοτική.

Τσιριγώτης Δ. (2013) *Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία. Διεθνείς Σχέσεις και Διπλωματία*. Αθήνα: Ποιότητα.

Χαραλαμπίδης Δ. (1989) *Πελατειακές Σχέσεις και Λαϊκισμός*. Αθήνα: Εξάντας.